

Хмель А. О.,
канд. іст. наук, доцент кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики,
e-mail: hmelnastia@ukr.net,
Забеліна Д. І.,
магістрант факультету політичних наук,
e-mail: dariya7ua@gmail.com,
ЧНУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв

РОЛЬ КНР У ВРЕГУЛЮВАННІ КОРЕЙСЬКОЇ ПРОБЛЕМИ НА ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ

У цій статті розглянуто політику КНР щодо вирішення корейського питання у шестикутнику «Китайська Народна Республіка – Сполучені Штати Америки – Корейська народно-демократична республіка – Республіка Корея – Російська Федерація – Японія» у період з 2000 до 2018 року. Також було висвітлено позицію та діяльність китайського уряду щодо об'єднання двох Кореї і процес денуклеаризації Корейського півострову. Розглядається роль Китаю у формуванні зовнішньої політики КНДР і фактори, які впливають на зовнішньополітичний курс Північної Кореї, яка є дестабілізуючим чинником на Корейському півострові.

Ключові слова: КНР; КНДР; РК; США; Японія; РФ; зовнішня політика; корейське питання; ядерна проблема; мирне об'єднання.

Постановка проблеми. На сьогодні Китай є одним із головних гравців на міжнародній арені. Ця країна бере активну участь у багатьох міжнародних процесах, зокрема у вирішенні такої складної проблеми, яка склалася на Корейському півострові і пов'язана, зокрема, з північнокорейською ядерною програмою та об'єднанням корейської нації. Китай є дуже зацікавленим у вирішенні цієї проблеми, особливо її ядерної складової, через територіальну близькість КНР до Корейського півострову та регіональну роль Китаю у Азійсько-Тихоокеанському регіоні, яка має на меті забезпечення стабільності у цьому регіоні. Корейська проблема набуває все більшу актуальність через активізацію північнокорейським лідером ядерних випробувань та із загальним загостренням ситуації на Корейському півострові.

Аналіз останніх публікацій. Дослідженням цієї проблеми та аналізом зовнішньої політики КНР у напрямку Корейського півострова опікується певне коло вітчизняних науковців, зокрема, О. В. Шевчук, І. С. Погорєлова, Д. С. Кан, С. Б. Лебеденко і т. д. Серед російських науковців, які досліджують цю тему варто згадати С. О. Курбанова та Р. Н. Лобова. Щодо американських дослідників, які опікуються цією темою, то це С. Снідер, Д. Нант та інші. Оскільки тема дослідження є актуальною і розвивається на цей момент, суттєво змінюються погляди обох Кореї та їх позиції, всі згадані науковці мають сучасні аналітичні публікації з теми дослідження.

Формулювання цілей статті. Метою цієї статті є розглянути роль Китаю у вирішенні корейської проблеми у ХХІ столітті, особливо її ядерного чинника, прослідкувати як змінилася політика Китайської Народної Республіки щодо півострову з початку 2000-х років і до 2018 року. Відповідно до мети автор сформулював такі завдання: проаналізувати сучасні публікації з теми дослідження, з'ясувати стан

розвитку корейської проблеми на сучасний момент, виявити роль Китаю у вирішенні проблеми на початку ХХІ століття та показати, яким чином позиція Китаю відрізняється від інших впливових гравців міжнародної арени у цьому питанні.

Виклад основного матеріалу. Після війни в Іраку одним із головних ворогів для Сполучених Штатів стала КНДР. США та КНР почали розв'язувати цю проблему, створивши у 2003 році тристоронній формат переговорів США–КНР–КНДР. Потім ця «трійка» перетворилася на «шестірку» за участі Японії, Південної Кореї та Росії. І саме завдяки Китаю КНДР погодилися на переговори щодо вирішення ядерної проблеми. Було проведено шість раундів переговорів. Навіть тодішній президент США Дж. Буш-молодший оцінив китайську дипломатію та її роль у врегулюванні північнокорейської ядерної програми. Хоча, держави не досягнули жодних домовленостей [1].

У серпні 2003 року відбулися перші шестисторонні переговори за участю двох Кореї, США, КНР, Японії та Росії щодо врегулювання ядерної програми Північної Кореї. КНДР висунула чотири основні вимоги Сполученим Штатам, за умови виконання яких Північна Корея погоджується «заморозити» розробку своєї ядерної програми. Умовами Пхеньяну були: підписання США пакту про ненапад, встановлення з Північною Кореєю дипломатичних відносин, забезпечення співробітництва в економічній сфері з Японією та Південною Кореєю і, останній пункт, надання Північній Кореї реакторів на легкій воді для потреб енергетики. Переговори завершилися без прийняття спільного документа. США не могли піти на такі умови. Але держави домовилися провести ще один раунд переговорів у шестисторонньому форматі [2].

Так, у лютому 2004 року в столиці КНР, Пекіні, відбувся другий раунд переговорів. Сторони обговорили можливість надання допомоги КНДР у сфері економіки,

яка стосувалася області енергетики. Готовність взяти участь у цьому висловили Росія, Китай і Південна Корея. Проти виступили США і Японія. Ці переговори завершилися лише домовленістю продовжити переговори щодо врегулювання ядерної програми КНДР і створити робочу групу, яка буде діяти в проміжках між основними раундами. Підсумковий документ не був прийнятий. Але сторони «висловили свою готовність до мирного співіснування» [3].

Оскільки Китай є єдиним економічним донором КНДР, він, відповідно, має деякі важелі впливати на КНДР. Звичайно, Китай їх використовував, щоб продовжити шестисторонній формат. Але у 2005 році Пхеньян заявив, що має ядерну зброю і, якщо США будуть загрозувати йому, то він неодмінно завдасть превентивного удару по Вашингтону. У тому ж році вони вийшли з шестистороннього формату переговорів. С. Макклеллан, прес-секретар Білого дому, заявив, що КНР має достатні важелі для повернення Північної Кореї до шестисторонніх переговорів [4]. Адже дійсно, Китай поставляє 70–80 % продовольства до КНДР, інвестує в північнокорейську економіку і т. д. Тому, скориставшись цим, Китай проводив переговори з Північною Кореєю і вона все ж таки повернулася до шестистороннього формату переговорів.

І завдяки китайській дипломатії були проведені ще два раунди шестисторонніх переговорів: через півроку, після останніх переговорів у червні 2005 року і у вересні 2005 року. І як раз остання зустріч принесла хоч якийсь результат. Було прийнято документ, який мав назву Спільна декларація про принципи денуклеаризації Корейського півострову. У ньому визнається право Північної Кореї на використання атомної енергії в мирних цілях: «Північнокорейська сторона заявляє про своє право на мирне використання атомної енергії. Інші учасники переговорів поважають цю позицію і погоджуються обговорити питання про надання КНДР легководного реактора в належний час». Також, у документі зазначалося, що «КНДР підтверджує зобов'язання відмовитися від всієї ядерної зброї і здійснюваних ядерних програм і як можна швидше повертається до ДНЯЗ». Північна Корея і Сполучені Штати заявили про намір поважати суверенітет один одного, мирно співіснувати і прагнути до нормалізації відносин. Південна Корея зобов'язалася надати своєму сусіду, Північній Кореї, два мільйони кіловат електроенергії [5].

Ще у 2004 році РБ ООН підготувала санкції щодо Північної Кореї, але через вето Китаю вони не були реалізовані. Політика Пекіну щодо північнокорейської ядерної проблеми не змінювалась до 2006 року, коли Пхеньян уперше випробував свої ядерні ракети. І тоді Китай проголосував за Резолюцію ООН, яка по суті була направлена проти північнокорейського режиму. Уже у 2009 році після ще одного ядерного випробування, Китай знову проголосував за Резолюцію ООН, яка мала на меті запровадження економічних санкцій проти Північної Кореї [6].

Своїми ядерними випробуваннями КНДР порушує режим нерозповсюдження і створює територію нестабільності поряд із кордоном Китаю. До того ж Китай зв'язаний з Північною Кореєю Договором про співробітництво та взаємну допомогу, підписаного ще у 1961 році. І у разі війни або збройного нападу на

Північну Корею, Китай хоче цього чи ні, але буде втягнутий у цю війну [7]. Це створить загрозу в усьому АТР. І тому Китай дуже зацікавлений у мирному вирішенні ядерної проблеми КНДР.

У 2007 році відбулися наступні переговори, за підсумками яких був укладений документ, в якому містилася домовленість про первинні кроки з метою ядерного роззброєння Корейського півострова в рамках договору від 2005 року. За цим договором Північна Корея зобов'язана в короткий термін зупинити діяльність ядерних об'єктів у північнокорейському містечку Йонбені, а також допустити туди інспекцію МАГАТЕ для здійснення моніторингу. В обмін на це Північна Корея отримає допомогу у сфері економіки та енергетики у розмірі до одного мільйона тонн топкового мазуту, включаючи перші поставки у розмірі 50 тисяч тонн [8]. У 2008 році були проведені останні шестисторонні переговори, які закінчилися так само, як і минулі.

У 2011 році помер північнокорейський лідер Кім Чен Ир і влада перейшла «у спадок» його молодшому сину Кім Чен Ину. Держави-учасниці шестисторонніх переговорів мали надію, що все-таки північнокорейська політика зміниться на краще, але цього так і не сталося. У 2012 році КНДР провели невдалі ядерні випробування. Це викликало глибоку стурбованість у політичних кругах Китаю й він закликав повернутися до шестисторонніх переговорів і положень Спільної декларації від 2005 року.

Хоча Пекін, маючи всі козири у руках, не використовує увесь спектр економічного та політичного тиску на Північну Корею. На це є своя причина: якщо Китай буде всіма силами тиснути на Північну Корею, то це призведе до колапсу північнокорейського режиму, а це значить, що у разі збройного конфлікту, це створить нестабільне становище на північнокорейсько-китайському кордоні і мільйони північнокорейських біженців втечуть до Китаю. Також дії КНДР призводять до укріплення військових зв'язків США та Південної Кореї, встановлення там різних протиракетних систем, як наприклад THAAD і це дуже напружує Китай, вважаючи, що це все робиться проти Китаю.

У 2013 році КНР знову різко засудила ядерні випробування КНДР, які були вже четвертими за рахунком. Ядерна політика КНДР дуже гостро впливає на відносини цих двох держав. Північнокорейці засудили Резолюцію ООН, яку підтримала китайська сторона. Пекін утрачає свої важелі на Північну Корею, а на Заході іронізують, що Китай, який мігитить на місце світового лідера, не може вплинути на свого союзника [9].

Політика Китаю не закінчується тільки на врегулюванні ядерної проблеми. Варто відмітити, що Китай також намагається вивести свого «молодшого брата» на ринкові відносини, ставлячи в приклад себе, закликає припинити мілітаризацію економіки. Китай є єдиною державою «шістки», яка вимагає проведення ринкових реформ від Північної Кореї. Взамін Китай хоче отримати хоча б якісь поступки щодо Тайванської проблеми від Сполучених Штатів [10].

Під час загострення ситуації на Корейському півострові у 2017 році, Китай запровадив санкції проти КНДР. Китай знову підтримав Резолюцію ООН.

Наприклад із жовтня місяця 2017 року обмежується ввіз китайських нафтопродуктів до Північної Кореї, але там не було вказано кількості. А з 11 грудня 2017 року вступить в силу санкції, що забороняють ввозити текстиль КНДР у КНР. Ці санкції дозволять КНДР відчути удар по своїй економіці, яка і так дуже страждає. Також КНР закрила багато своїх компаній [11]. Але Китай неодноразово заявляв, що економічні санкції не змусять КНДР «заморозити» свою ядерну програму. Також Китай не допустить війни на Корейському півострові. Він постійно закликає Сполучені Штати утримуватися від ворожих заяв щодо Північної Кореї, що ще більше накаляє обстановку. Вашингтон не надто прислуховується до цих порад, продовжуючи і надалі критикувати північнокорейський режим і розроблювану ним ядерну програму.

Але ж Північна Корея загострює ситуацію, ускладнюючи завдання Китаю. Не слухаючи порад уряду Китаю, північнокорейський лідер погіршує обстановку, відповідаючи США не тільки жорстко, а й продовжуючи ядерні випробування, які й ще пролетіли над територією Японії [12]. Якщо казати іншими словами, то КНДР узагалі «вийшли з-під контролю» Китаю, а ще й схоже на те, що мають бажання втягнути Китай у разі збройного конфлікту. Цього разу Китай підтримав санкції ООН, щоб якось утихомирити Кім Чен Ина.

Щодо питання об'єднання Кореї, то Китай як і всі учасники шестистороннього процесу не дуже зацікавлені в самому об'єднанні. На думку деяких експертів, для КНР Північна Корея – це додатковий союзник проти таких країн, як Сполучені Штати, РК та Японія. Незважаючи на те, що цей «союзник» приносить дуже багато проблем, ці проблеми істотно менше, ніж поява військ Сполучених Штатів на корейсько-китайських кордонах [13]. Також об'єднана Корея для Китаю є певним «викликом», адже якщо вона об'єднається, то вона стане сильнішою у технологічному плані, зможе надалі розроблювати ядерну програму [14] та може навіть скласти конкуренцію Китаю в економічній сфері та регіональному пануванні. Тобто збереження існуючої ситуації на Корейському півострові Китай абсолютно влаштовує.

У квітні 2018 року відбулася дійсно знамена подія – третій Міжкорейський саміт, де лідери обох Кореї зустрілися у селі Пханмунджом, що знаходиться у Південній Кореї. Треба відзначити, що це перша зустріч Кім Чен Ина та Мун Чже Ина та вперше в житті північнокорейський лідер ступив на землю Південної Кореї. Результатом цієї зустрічі стало підписання декларації, в якій оголосили про початок ери миру і пообіцяли один одному працювати над денуклеаризацією півострову. Підписати мирний договір домовилися у тому ж році. Також у декларації йшла мова про перетворення 37-ї паралелі в «зону миру» і припинення пропагандистського мовлення, скорочення озброєнь і підготовка тристоронніх переговорів за участю США і Китаю [15]. Також відбулося ще дві зустрічі між двома лідерами Кореї, у травні та вересні 2018 року. Країни вирішили направити спільну заявку для проведення Олімпіади 2032 року і направити єдину команду на Ігри-2020 до

Токіо [16]. Як відомо, мирного договору так і не було досягнуто, але країни надалі рухаються у цьому напрямі.

Ще одна вкрай важлива подія сталася у червні 2018 року: північнокорейський лідер Кім Чен Ин та президент Сполучених Штатів Дональд Трамп вперше зустрілися у Сінгапурі на острові Сентоса, щоб обговорити можливості денуклеаризації Північної Кореї. Це була найперша зустріч на вищому рівні в історії американо-північнокорейських відносин. Після протокольних привітань лідери обох країн провели закриту зустріч тет-а-тет, яка тривала 48 хвилин. Обидві сторони задоволені результатом переговорів. Навіть була підписана угода між двома державами. У ній йшла мова про те, що США обіцяють надати «гарантії безпеки» владі Північної Кореї в обмін на відмову від ядерної зброї. Також обидві країни домовилися прагнути до «нових відносин» між КНДР і США і обіцяють «чесно та швидко» виконувати обов'язки по угоді. Кім Чен Ин заявив, що світ побачить великі зміни після цієї історичної зустрічі [17]. Дійсно, ця зустріч здивувала усю міжнародну спільноту. Адже це вперше за 2 роки, коли обидві сторони перейшли від погроз один одному до мирного вирішення питання – переговорів. Але ніяких позитивних змін після підписання угоди світ поки що не побачив. У листопаді того ж року КНДР успішно провела випробування нової стратегічної зброї. У Білому домі заявили, що все ще мають надію на партнерські відносини із Пхеньямом. На кінець лютого 2019 року призначені другі переговори щодо тієї самої проблеми – денуклеаризації Корейського півострову.

Вашингтон дуже засмучений у бездіяльності Китаю щодо КНДР. Трамп заявив: «Я дуже розчарований в Китаї. Наші нерозумні минулі лідери дозволили їм заробити сотні мільярдів доларів на рік на торгівлі, але до сих пір вони нічого не роблять для нас з Північною Кореєю, а тільки говорять. Ми більше не дозволимо це продовжувати. Китай міг би легко вирішити цю проблему!» [18].

Раніше помічник державного секретаря США по Східній Азії Сьюзан Торнтон заявила, що найближчим часом можуть бути введені нові санкції, що включають заходи проти китайських фінансових установ, які співпрацюють з КНДР [19].

Висновок. Отже, роблячи висновок, варто підкреслити, що з усіх учасниць шестисторонніх переговорів Китай має найбільший вплив на КНДР, через близькість політичних режимів та дуже високу економічну залежність Північної Кореї від Китаю. Другою країною за впливом на саму ситуацію можна вважати США. На початку 2000-х років Китай не засуджував ядерну політику КНР, але після першого ядерного випробування у 2006 році, Китаю довелося проголосувати у РБ ООН за економічні санкції. Це досить послабило відносини між двома державами. І продовж 2006–2017 років Китай та ряд інших країн запроваджували санкції, навіть вдавалися до жорстких висловлювань, але КНДР усе ще більше демонструвала свою ядерну міць. Але 2018 рік можна назвати роком прориву, «революційним» роком відносин між Північною Кореєю з однією сторони та її сусідкою Південною Кореєю та Сполученими

Штатами. Було проведено багато «теплих» зустрічей, на яких було підписано багато договорів, але вони поки що не дали важливого результату. КНДР і надалі продовжують випробовують та розробляють ядерну зброю, випробовуючи терпіння Сполучених Штатів та її союзницю Південну Корею. Щодо Китаю, то він

зайняв позицію спостерігача, даючи шанс врегулювати амбіції північнокорейського лідера Сполученим Штатам та Південній Кореї. Але через «бездіяльність» КНР, на думку Білого дому щодо врегулювання корейської проблеми, погіршилися відносини між Китаєм та США.

Список використаних джерел

1. Шевчук О. В. Система безпеки Азійсько-Тихоокеанського регіону : фактори формування та тенденції розвитку : монографія / О. В. Шевчук. – Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2010. – 200 с.
2. Шестисторонние переговоры по ядерной программе КНДР. Справка [Електронний ресурс] // РИА новости. – Режим доступу : <https://ria.ru/spravka/20110824/422914168.html>.
3. Там само.
4. Шевчук О. В. Система безпеки Азійсько-Тихоокеанського регіону: фактори формування та тенденції розвитку : монографія / О. В. Шевчук. – Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2010. – 200 с.
5. Там само.
6. Там само.
7. Погорелова І. С. Політика КНР щодо північнокорейського ядерного питання / І. С. Погорелова. // Інститут сходознавства ім. А. Ю. Кримського НАН України. – 2012.
8. Шестисторонние переговоры по ядерной программе КНДР. Справка // РИА новости. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://ria.ru/spravka/20110824/422914168.html>.
9. Погорелова І. С. Політика КНР щодо північнокорейського ядерного питання / І. С. Погорелова // Інститут сходознавства ім. А. Ю. Кримського НАН України. – 2012.
10. Санкции Китая против КНДР // The Economist: аналитика главных событий в Украине и мире. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://economistua.com/sanktsii-kitaya-protiv-kndr>.
11. Там само.
12. Там само.
13. Китай не заинтересован в объединённой Корее – мнение // Международная мониторинговая организация CIS-ЕМО. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.cis-emo.net/ru/news/kitay-ne-zainteresovan-v-obedinyonnoy-koree-mnenie>.
14. Шевчук О. В. Система безпеки Азійсько-Тихоокеанського регіону: фактори формування та тенденції розвитку : монографія / О. В. Шевчук. – Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2010. – 200 с.
15. Koreas summit: North Korean media hail 'historic' meeting // BBC news. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://www.bbc.com/news/world-asia-43932405>.
16. South Korea seeks to hold inter-Korean summit Sept. 18–20 : reports // The Korea times. [Електронний ресурс] – Режим доступу : https://www.koreatimes.co.kr/www/nation/2018/09/103_254994.html.
17. Трамп и Ким Чен Ын подписали итоговый документ: стали известны детали. // Inforesist. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://inforesist.org/tramp-i-kim-chen-yin-podpisali-itogoviyi-dokument-vse-podrobnosti-novosti-mira/>.
18. Donald Trump says China does «nothing» to thwart North Korea's nuclear quest. // The Guardian. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://inforesist.org/ya-ochen-razocharovan-v-kitae-tramp-poobeshhal-povliyat-na-bezdeystvie-knr-v-otnoshenii-kndr/>.
19. Там само.

A. Khmel, D. Zabyelina,

Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv

CHINA'S ROLE IN REGULATING THE KOREAN PROBLEM IN THE EARLY TWENTY-FIRST CENTURY

The article exposes the policy of the People's Republic of China to resolve the Korean problem in the hexagon of «The People's Republic of China – the United States of America – the Democratic People's Republic of Korea – the Republic of Korea – the Russian Federation – Japan» in the period from 2000 to 2018. Also there were highlighted the position and activities of the Chinese government to unite two Koreas and the denuclearization process of the Korean peninsula. The authors sought to ascertain and demonstrate what role China has played in the Korean problem from six countries. And the authors came to the conclusion that China's position and activities in this direction are decisive and significant. Considered the role of China in the formation of the DPRK's foreign policy and factors that affect the North Korea's foreign policy, which is a destabilizing factor on the Korean peninsula.

It has also been demonstrated that China's policy on North Korea evolved in different years of the twenty-first century and depended on Korean activity in the nuclear program. Thus, China was more loyal and less pressured to North Korea in those years when Korea did not test nuclear weapons and was less loyal when it was on the contrary.

Also, the waiting period came after Kim Jong Il's death, when China and the entire international community were ignorant of what the new North Korean leader would implement.

The authors concluded that from all the parties in the hexagon of negotiations, China has the greatest influence on the DPRK, because of the proximity of political regimes and the very high economic dependence of North Korea on China.

Key words: PRC; DPRK; RK; US; Japan; RF; foreign policy; Korean issue; nuclear problem; peaceful unification.

Рецензенти: Наумкіна С. М., д-р політ. наук, професор, ПНПУ ім. К. Д. Ушинського, м. Одеса;

Семенченко Ф. Г., д-р політ. наук, професор, ХНТУ, м. Херсон.